

Rechtsherstel na veroordeling door EHRM

De laatste tien jaar is Nederland meerdere malen door de rechter in Straatsburg veroordeeld wegens een schending van het EVRM. Hoe moet de Nederlandse rechter vervolgens op die uitspraak reageren? Welke wegen kunnen advocaten bewandelen? De onlangs in het leven geroepen herzieningsregeling voldoet volgens dr. Piet Hein van Kempen niet. In zijn proefschrift beschrijft hij een alternatief.

Ongeveer veertig veroordelingen in plusminus 50 jaar, waarbij het merendeel van de laatste 15 jaar dateert. Steeds vaker wijst het EHRM Nederland terecht nadat het een schending van het EVRM heeft geconstateerd. ‘Vóór 1976, toen Nederland voor het eerst door het EHRM op z’n vingers werd getikt, was het bijna een belediging als je als advocaat een beroep deed op het EVRM’, zegt Piet Hein van Kempen. ‘Rechters werden er niet bepaald vrolijk van.’

Inmiddels is zo’n beroep aan de orde van de dag, hoewel het aantal veroordelingen zich beperkt tot één à twee per jaar. Wat er daarna gebeurt, is tamelijk problematisch: volgens het Nederlands recht is de rechtszaak immers afgelopen. Onlangs promoveerde Van Kempen aan de Universiteit van Tilburg op een proefschrift over de heropening van procedures nadat het EHRM een veroordeling heeft uitgesproken. Van Kempen werkt als universitair docent Strafrecht aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.

Vele wegen zijn tot nu toe bewandeld om rechtsherstel na een veroordeling door het EHRM te krijgen, maar veel heeft dat niet opgeleverd. Van Kempen: ‘Zo is ooit geprobeerd om het Europese Hof zo ver te krijgen dat ze de Nederlandse rechter verplichtte een zaak te heropenen – tevergeefs. In de zaak-Van Mechelen vroeg de klager een herziening van zijn proces aan, maar bij de Hoge Raad kreeg hij nul op het rekest. In weer een ander geval werd in kort geding geëist dat een medepleger van de verdachte die in Straatsburg had gewonnen, op vrije voeten werd gesteld, maar ook dat werd afgewezen.’

De meest gangbare weg voor wie door het EHRM in het gelijk is gesteld, is die naar de burgerlijke rechter. Hij kan immers altijd een schadevergoeding toekennen. Uit oogpunt van efficiency en kwaliteit zou het beter zijn wanneer de *strafrechter*

dr. P.H. van Kempen. Foto: Flip Franssen

die bevoegdheid zou hebben, zegt Van Kempen. Zijn proefschrift biedt een schat aan informatie over hoe rechtsherstel kan worden afgedwongen in afgesloten en lopende procedures. Wie wil weten hoe hij het OM niet-ontvankelijk kan laten verklaren, en hoe gratie, schadevergoeding, of strafvermindering kunnen worden afgedwongen, vindt in Van Kempens studie de nodige munitie.

KOBUS L.

Inmiddels is de wetgever per 1 januari met een herzieningsregeling gekomen. Die biedt de mogelijkheid om een zaak, ná een beslissing van het EHRM, te heropenen. Wel moet worden voldaan aan een aantal strikte voorwaarden. Zo kan de regeling alleen worden ingeroepen door een klager en een medepleger – dus niet door een derde die te maken heeft gehad met een vergelijkbare zaak. Van groot belang is dat de herziening alleen toepasbaar is als deze noodzakelijk is voor het rechtsherstel. ‘Als de herziening daartoe niet kan leiden, kan er geen beroep op worden gedaan. Iemand als Kobus L. – wiens detentie door het Europese Hof als inhumain is bestempeld – heeft er dus niks aan. Bovendien vallen veel verdragschendingen, zoals schending van de redelijke ter-

mijn, buiten deze regeling, evenals schendingen die samenhangen met arrestatie, voorlopige hechtenis en de tenuitvoerlegging van de veroordeling.’

Van Kempen noemt het positief dat de wetgever de herziening na een veroordeling door de Europese rechter heeft willen regelen, maar zegt er meteen achteraan dat deze regeling niet voldoet. In zijn proefschrift komt hij dan ook met een alternatief.

‘De huidige regeling is te beperkt. Ik zie niet in waarom sommige schendingen wel en andere niet kunnen leiden tot adequaat rechtsherstel. Waar ligt het criterium? In mijn voorstel kan elke verdragschending leiden tot gepast rechtsherstel. Ook moet de Hoge Raad – of een gerechtshof waarnaar zo nodig wordt verwezen – de zelfstandige mogelijkheid krijgen om tot schadevergoeding en/of strafvermindering te beslissen. Dat kan in de bestaande regeling niet.’

Van Kempens voorstel is niet alleen aantrekkelijk voor de verdachte, maar voor de samenleving als geheel. ‘Neem weer de zaak-Kobus L. Hij dénkt dat hij vervroegd wordt vrijgelaten, maar dat is nog maar de vraag. Er zal vermoedelijk een hoger beroep volgen én cassatie. Vervolgens zal hij schadevergoeding gaan eisen in een civiele bodemprocedure, waarop weer hoger beroep en cassatie kunnen volgen. In totaal heb je dan – met de schadevergoedingsprocedure bij het EHRM – zeven instanties nodig die moeten zorgen voor rechtsherstel. In mijn regeling komt er alleen een procedure voor de Hoge Raad, die eventueel kan doorverwijzen naar het hof. Dat biedt direct zekerheid voor de verdachte, én is veel goedkoper voor de staat.’

Ook voor de advocaat, die met zijn cliënt veel minder rechters kan bezoeken? ‘Dat sommige advocaten veel willen kunnen procederen lijkt me niet een rechtens te erkennen belang.’ Overigens biedt de regeling die Van Kempen in zijn studie voorstelt, andere voordelen voor de advocatuur, omdat ook derden er een beroep op kunnen doen. Ook dat is nu nog zo goed als uitgesloten.

P.H. van Kempen: *Heropening van procedures na veroordelingen door het EHRM. Over redres van schendingen van het EVRM in afgesloten strafzaken alsook afgesloten civiele en bestuurszaken*. Wolf Legal Publishers, ISBN 90 585 0034 9. 599 + XXIV pp.; € 45.